

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
av. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldne.

Štev. 47.

V Mariboru, dne 21. novembra 1901.

Tečaj XXXV.

Zadnje kmetske pravice v nevarnosti.

V političnih krogih se trdovratno vzdr-
žuje govorica, da bo dobil kmetiskim pravicam
smrtonovarni predlog Stallnerjev o okrajnih
zastopih, ki ga je sprejel naš nemški deželni
zbor, najvišje potrjenje. Vlada bo baje pripo-
ročila predlog v potrjenje, da si s tem za-
gotovi naklonjenost in glasove nemških na-
cionalcev, katere vodi nemško-štajerski po-
slanec dr. Deršata. Torej iz političnih razlogov
in ne iz ozira na blagor ljudstva bo Stall-
nerjev predlog postal pravomočna postava.

Kaj namerava Stallnerjev predlog o
okrajnih zastopih? Po njem se bo postavno
določilo, da se tudi hišnorazredni davek
upoštevata pri določitvi, v kateri skupini se
kdo udeležuje volitev v okrajne zastope. Vo-
lilci v okrajne zastope so namreč razdeljeni
v štiri skupine, katerih vsaka voli eno četr-
tinko zastopnikov. V prvi skupini volijo vele-
posestniki, ki plačujejo na leto vsaj 60 gld.
davka; v drugi skupini volijo tovarnarji, ve-
liki trgovci in sploh taki podjetniki, ki plačajo
vsaj 60 gld. direktnega davka od svojega
podjetja; v tretji skupini volijo mesta in trgi;
v četrti pa kmetijske občine.

Stallnerjev predlog meri naravnost
na to, da se vzame kmetom vsaka moč
v okrajnih zastopih. Ako se namreč hišo-
razredni davek prišteje k zemljiškemu davku,
potem bode ogromno število tržanov in
meščanov smelo voliti tudi v skupini vele-
posestnikov. V tej skupini so dosedaj še
mnogokje imeli kmetije večino, ako pa Stall-

nerjev predlog postane postava, je ne bodo
nikjer in nikdar več imeli. Potem bodo
kmetje imeli samo eno četrtniko zastopnikov
v okrajnih zastopih, namreč iz skupine
kmetijskih občin, tri četrtnike pa tržani in
meščani. V okrajnih zastopih bodo torej od-
ločevali le meščani in tržani.

Stallnerjev predlog hoče torej vzeti
kmetom vse pravice, ki so jih sedaj imeli
v okrajnih zastopih. Ta hoče na večne čase
spraviti naše kmete pod nadvlado mešča-
nov in tržanov. Naši kmetje bodo postali v
okrajnih zastopih sužnji meščanov in tr-
žanov. Ne bodo si mogli pomagati, ker ne
bodo imeli nikdar več večine. Če jih
bodo meščani in tržani topli z bičem, po-
ljubljati še bodo morali pokorno ta bič.
Godilo se jim bo kakor za grajščinskih dob,
ko so se morali dati od valpetov krvavo
bičati, zraven pa molčati.

Okrajni šolski svet se sestavlja iz okraj-
nega zastopa. Po Stallnerjevem predlogu bodo
imeli v okrajnih šolskih svetih večino tržani
in meščani. Ti bodo zapovedovali kmetom,
naj zidajo šole, kmetje bodo morali ubogati
in plačevati. Ti bodo nastavljali kmetom
učitelje po svoji volji, kmetje bodo morali
molčati in plačevati.

Sploh lepi časi se obetajo, ko pridejo
kmetje potom okrajnih zastopov pod je-
robstvo meščanov in tržanov. Zastopniki
iz trgov in mest bodo nadzorovali občinska
gospodarstva na kmetih, dovoljevali bodo
milostno visočino, v kateri smejo kmetijske
občine pobirati doklade, dovoljevali ali za-
branjevali bodo nakup oziroma prodajo ob-

činskih posestev, dajali bodo kmetiskim žu-
panom ukaze, nalagali jim globe, z eno besedo,
kmet in njegova uprava stala bosta pod ved-
nim nadzorstvom meščanov in tržanov.

Tako bodočnost nam obeta Stallnerjev
predlog, ako postane postava. Toda sedaj še
ni postal in kmetje še lahko ugovarjajo, da
sploh kedaj postane. Svoje ugovore pa naj
pošiljajo našim državnim poslancem, o ka-
terih z vso gotovostjo pričakujemo, da bodo
z vsemi močmi delovali na to, da Stallner-
jev predlog nikdar ne postane postava. Ta
predlog je skrajno krivičen kmetiskim koris-
tim, krivica pa ne sme postati postava!

Sleparija z našim vinom.

Letos je bila Spodnja Štajerska dokaj
bogato blagoslovljena z vinom. Marsikateremu
vinogradniku se je ob trgatvi zasmejala srce
od zadovoljnosti, češ, letos si bom nekoliko
opomogel. Toda varal se je. Velika večina
štajerskih vin še leži nedotaknjena po kletih.
Naša vina se ne morejo prodati, in če se
prodajo, morajo se dati malodane zastonj.
Vkljub temu pa opazimo, da se po gostilnah
na Štajerskem in sosednih deželah točijo
naša spodnještajerska vina kar na škafe.
Kakor žolne pijejo veseli pivci daleč okrog
letošnjega Ljutomeržana, Jeruzalemcana, Fram-
čana, Ritoznojčana, Zavrčana in druga dobra
vina. V Ljutomerskem, haloškem in slovenje-
bistriškem okraju pa še se nahaja skoraj vse
vino doma. Kako to?

Še več ko pri nas se je pridelalo letos
vina v Italiji in Dalmaciji. V južnih krajih

Listek.

Nedolžno obsojen.

Resnična povest. — Spisal L. Heitzer.

(Dalje.)

«Gospodje porotniki, nikoli mi se ni
služba branitelja v zavarovanje nedolžnosti
toliko težkoče pripravljala, ko ravno v tem
trenutku. V moji notranjosti živi gotovo
prepričanje, da je ta gospod nedolžen na
hudodelstvu, katerega ga dolžijo. Toda jaz ne
morem te trditve dokazati, ker mi zatoženec,
kakor tudi visokemu sodišču, ničesar o do-
godku ne pove. Zato ne morem drugega, ko
vam gospodje porotniki, klicati: Ta duhovnik
je nedolžen, zato ker takega hudodelstva niti
zmožen ni. Kdo in kaj pa je zatoženec? Katoliški
duhovnik, čisto napolnjen z dolž-
nostmi svojega visokega poklica. Njega ne
vleče ne čast, ne veljava na svetu. Njegova
skrb, njegov trud je za uboge, bolnike, za-
puščene, ki so bili izročeni oskrbovanju
usmiljenih sester v bolnici. V tej hiši trpljenja
hodil je vsak dan neutrudljivo od ene bolniške
postelje do druge, ubožcem blagoslov in to-
lažbo deleč. Ali s tem se neutrudljivi duhov-
nik ni zadovoljil. Iskal je uboštva v najrev-
nejših kotičkih, v najvišjih poslopjih, in tamkaj

ni le v dušnih bridkostih, ampak tudi v te-
lesnih zapušenostih tolažbo in pomoč delil.
Kar mu je preostajalo od slabih dohodkov,
je nosil v stanovanja revčkov, da bi njih
uboštvo pokrival. Zakaj niste takih oseb kli-
cali za priče, ki bi o njegovi nesebičnosti
govorili bolje kot jaz. In tak nesebičen človek
se obdolžuje hudodelstva, ki se more raz-
ložiti le s sebičnostjo. Kakšne dokaze ste
prinesli za njegovo krivdo. Najtehtnejšega
pričevanja Patrika Bellinija ne preziram. Toda
nikdo ni videl, da bi bil gospod Karner tisto
vsoto vzel. Le slutiti se more. Se li sme iz
slutnje o dozdaj neomadeževanem možu, vest-
nem, nesebičnem duhovniku sodba izreči in
ga za celo življenje nesrečnega storiti, ko
samo navideznost obsojuje. Gospod sodnik
je našel priznanje v molčečnosti. Jaz nisem
katolik; toda vem, da katoliški duhovnik s
sveto prisogo tudi obljubi, da ne bo v no-
benem oziru, tudi v nevarnosti življenje
zgubiti, razodel, kar mu je bilo pri spovedi
povedano. In kaj ko bi bil pokojnik zatožencu
zgubljeno svoto izročil v katerikoli namen,
katerega bi mu bil naznanil pod pečatom
spovedne molčečnosti? Ne govori li vstrajno
molčanje zatoženčevu za tako misel? Nočem
se te točke bolj poprijeti; zakaj sami vidite,
kako zatoženec braneč se roke proti meni
steguje, kakor bi čutil že s temi besedami

oskrnjeno svetišče svoje vere. Tudi zaradi
tega hočem stvar opustiti, ker bi na tak
način padla senca na spomin moža, ki se je
ločil iz sveta kot poštenjak. Tiste pa, ki so
zatoženca obdolžili tatvine, rotim, naj no-
benega pripomočka ne opustijo, da svoje-
stransko v temo vržejo luč. Vas pa, gospodje
porotniki, vprašam: Morete li čez moža, ki
je dozdaj povsod kazal neomadeževan značaj,
izgovoriti besedo «kriv» vsled same nevidez-
nosti. Ne vprašujte v tem slučaju le razuma,
vprašajte tudi srce, ono bo zatoženca opro-
stilo.

XIII.

V Patriku se je med zadnjim delom
zagovarjanja pokazala znatna spremena. Slišal
je iz besedij odvetnikov sumničenje pokoj-
nega očeta, kakor bi bil duhovniku v spovedi
kaj priporočil, kar bi moglo biti v zvezi z
izgubo denarja. Ta misel je pometla ves dvom
o krivdi zatoženčevi. Oče je morebiti od sina
zahteval vsoto denarja, da bi storjeno krivico
po duhovniku popravil. Ne, nikoli. Že je skočil
kvisku, da bi to sumničenje zavrnil. Toda do
tega ni prišel; kajti sodnik se je zopet vz-
dignil, da bi odgovoril zagovornikovemu go-
voru. Ta je namreč na porotnike vplival, in
morebiti bi bila obsodba ugodna zatožencu,
ako bi bil sodnik vprašal že zdaj po krivem

stane obdelovanje vinogradov manj nego pri nas, vinogradi sami so tudi bolj rodovitni, zato so vina na jugu po ceni. S temi cenami vini se preskrbijo nekateri vinski trgovci v obilici, jih zmešajo z našimi ter jih prilagodijo našemu okusu. Na ta način prihajajo potem Ljutomeržani, Zavrčani itd. v naše gostilne. Naš vinogradnik pa ne more spraviti svojih vin v denar.

Vsled tega je nastalo med našimi vinogradniki zahtevanje, da se postavno zavaruje dobro ime naših spodnještajerskih vin. Poslanec Žičkar je stvar zanesel že tudi pred državni zbor ter tamkaj s svojimi tovariši stavil dne 12. nov. sledeči za vinogradnike velevažen predlog:

Znano je in se je tudi na shodih vinogradnikov razpravljalo, da nepošteni vinski trgovci nakupijo izven domovine velikanske množine cenih vin, a jih potem pod imeni: Ljutomeržan, Turski vrh, Haložan i. t. d. prodajajo na Gorenje Štajersko, Koroško, Dunaj itd. S tem se dela domačim vinogradnikom nepreračunljiva škoda. Svojih pristnih vin ali ne morejo prodati ali pa le jako težko za pasje cene; zraven pa trpi tudi dobro ime pristnih vin, in občinstvo se s tako sleparijo goljufa. Če tukaj ne pride postava na pomoč, se bodo vinogradniki uničili, čeravno so si sedaj že mnogokje po trtni uši upostošene vinograde z velikanskimi žrtvami na novo nasadili. Vinogradniki nujno potrebujejo postavne varstva nasproti tako nepoštenemu telmovanju; postava o varstvu znamk se mora raztegniti tudi na vinske pridelke. Noben vinski trgovec, noben gostilničar ne sme imeti pravice, da bi prodajal vino, ki ga je kupil na Ogerskem ali kje drugod po sramotno nizki ceni, pod imeni: Ljutomeržan, Haložan, Pikerčan itd., ampak mora vino prodajati pod imenom kraja, kjer ga je kupil ali pa ga zaznamovati kot pomešano vino.

Zato stavijo poslanci naslednji predlog: Visoka zbornica naj sklene: C. kr. vlada se pozivlja, da kar najhitreje predloži zbornici poslane postavo v varstvo domačih vin!

Našim državnim poslancem, posebej g. Žičkarju, bodo štajerski vinogradniki gotovo hvaležni, da so to zadevo spravili tudi pred državni zbor. Naj gospodje poslanci sedaj tudi skrbijo, da se res kmalu izda postava v varstvo naših domačih vin!

Državni zbor.

Cesar o poslovnem redu.

Ker se zbornica peča vedno le z nujnimi predlogi, ki se še vedno vlagajo drug za drugim in mora zaostati debata o važnih gospodarskih zadevah, je segel presvitli cesar sam vmes, da se spremeni ta neprijetni položaj. Že mesec dni je zbran državni zbor, a ni še prav nič sklenil, če vzamemo državno podporo, katera se je dovolila krajem, ki trpijo silo vsled toče in povodnji. Sprejel je cesar te dni državne poslane: Kajserja od nemške narodne stranke, Poljaka Gnie-

woča in Rumuna Wassilko. Proti vsem trem poslancem je izrazil cesar željo po spremembi poslovnega reda. Iz besed cesarjevih se pa sklepa, da, če zbornica sama ne spremeni poslovnega reda, se utegne to zgoditi od zgoraj, ali se bo pa razpustil državni zbor. O tem zadnjem slučaju se je čitalo tudi v dunajskih časnikih. Z razpustom sedanjega državnega zbora in z novimi volitvami bo vlada pač malo pridobila, ker se bo vedno še našlo dovolj poslancev v novem državnem zboru, ki bodo, če se pridrži zdajšni poslovni red, lahko vlagali nujne predloge in s tem ovirali redno delovanje zbornice, kakor je »Slov. Gosp.« to zadnjič razložil.

Slovensko vseučilišče.

Med nujnimi, zares potrebnimi predlogi se nahaja razgovor o slovenskem vseučilišču v Ljubljani. Ker se ne ve, kedaj bo še konec debate o redovnikih, je tudi težko določiti, kedaj se začne razgovor o tem najvišjem učnem zavodu za Slovence. Gotovo je, da bodo ta predlog podpirali Čehi in Rusini. O Poljaki se pa to še danes ne more trditi. Poljski klub se je o tej stvari posvetoval, toda ni sklenil ničesar.

Nova vseučilišča.

Ko so dobili Lahi nekako zagotovilo od vlade, da se ugotovi njihovi zahtevi po vseučilišču, so takoj slovenski poslanci svojo že večkrat ponovljeno zahtevo zopet ponovili. Zglasili pa so se tudi Čehi, ki sicer že imajo svoje češko vseučilišče v Pragi ter zahtevali še jedno visoko šolo v Brnu: liberalni Nemci, ki imajo že zdaj več vseučilišč, kakor jih potrebujejo, zahtevajo še jedno vseučilišče v Salzburgu nasproti katoliškemu, ki se ima tamkaj ustanoviti; enako so 19. novembra vložili Rusini nujni predlog, naj se tudi ustanovi za-nje rusinsko vseučilišče. Torej se kar naenkrat zahteva ustanovitev štirih novih vseučilišč.

Proračunski odsek.

Odsek, ki se peča z državnim proračunom za l. 1902, se izogiblje razprave o dispozičijskem zakladu, o katerem je »Slovenski Gospodar« pisal zadnjič. V razpravi ima sedaj zahteve trgovskega ministerstva. Pri tej priložnosti je omenjal slovenski posl. Povše, da je italijanski minister v javni seji laškega parlamenta obljubil, da ostane pogodba med Avstrijo in Laško tudi v prihodnje ugodna za Lahe, da bodo mogli tako kakor zdaj svoje vino uvaževati v Avstrijo. Minister je molčal pri teh besedah. Neverjetno, da bi se drznila avstrijska vlada skleniti zdaj, ko je naš dr-

žavni zbor sklenil, da se ima prejšnja visoka carina za italijanska vina zopet vpeljati, na škodo avstrijskim vinogradnikom tako škodljivo pogodbo.

Davek na železnične vožne karte.

Davčni odsek se je pečal s postavnim predlogom finančnega ministerstva, vsled katerega se obdačijo železnične vožne karte. Minister se zanaša na ta davek, ki bi mu nesel 11 milijonov kron, da zamore pokriti državni primanjkljaj, če cesar potrdi postave o odpravi državnih mitnic, da more zboljšati gnotni položaj diurnistov itd. Pri tej razpravi je izjavil vsled sklepa slovanskega centra, ud davčnega odseka g. Povše, da bi utegnil on glasovati za to postavo le takrat, če se obdačijo vožne karte prvega in drugega razreda, da se pa tretji razred oprosti tega davka. Po naših južnih deželah vozi južna železnica, ki ima že tako neprimerno visoke vožne tarife. Kmetijski, delavski in obrtni stan, ki se vozi v tretjem razredu, bi bil prehudo prizadet vsled tega novega davka. — Izvolil se je pododsek, katerega ud je tudi gosp. Povše, ki ima dalje preštudirati to stvar.

§ 14.

Bralci »Slov. Gospodarja« se spominjajo na ta paragraf, s katerim si more vlada pomagati v nujni sili, če ni zbran državni zbor. Od leta 1897 sem je vlada s pomočjo tega paragrafa določala dohodke in stroške za državo, ko se ni hotel državni zbor pečati ob času obstrukcije s to najvažnejšo zadevo. Mnoge stranke državnega zbora so pa proti temu paragrafu. Izvolil se je odsek, ki se ima pečati s to zadevo. Ta je izvolil pododsek, ki je sklenil s 4 proti 2 glasoma, da se ima § 14 prečrtati. Recimo, da se ta paragraf res opusti in da državni zbor ne privoli pobiranje davkov, potem davkov tudi plačevati ne bo treba. Na Ogerskem se je to res pripetilo pred par leti. Vsled obstrukcije v tamošnjem državnem zboru se ni mogel ob pravem času skleniti državni zbor in vlada ni iztirjavala davkov.

Nujni predlog za poplavljenec v Savinjski dolini.

Savinja in njeni pritoki so napravili veliko škodo zadnje dni. Vsled tega sta poslanca Berks in Žičkar s tovariši vložila dne 19. novembra nujni predlog, v katerem se pozivlja vlada, naj pride na pomoč siromakom, ki so trpeli hudo škodo.

Razprava o francoskih redovnikih.

Proti redovnikom, osobito proti jezuitom, pa tudi proti papežu in katoliški cerkvi

in nekrivem. Odgovor sodnikov se je glasil: »Gospod zagovornik je rabil jako kočljiv poizidek, da bi svojega varovanca očistil, ko je na spovedno molčečnost spominjal. Posredno je izrekel zoper mrtveca sum, katerega se ne more ubraniti, sum, da katerega nima dokaza. Da pa spomin pokojnega bankirja Bellinija častim, zapovem zatožencu, naj ponovi, kar je sinoma pokojnik povedal, ko je sobo zapustil.«

Vsi navzočniki so radovedno pogledali duhovnika. Ta je vstal in z zvonkim glasom brez strahu rekel: »Gospod Bellini mi je rekel, potem ko je bilo opravljeno sv. opravilo, naj bi sinoma priporočal kako ustanovo za sirote irskih izseljencev. Jaz sem to storil in sinoma svoje moči obljubil pri izvrševanju tega plemenitega dela.« — »Gospod zagovornik je povzročil, da pride to v javnost, nadaljeval je sodnik, »Bellinijeva želja je bila, naj bi se ime njegovo pri ustanovi ne imenovalo. Zdaj pa smo bili k temu prisiljeni, da bi spomin pokojnikov varovali suma. Vprašam torej zatoženca še enkrat: Ste imenovali 20.000 dolarjev za sirotiščno ustanovo vzeli?« — »Ustanovo naj bi pokojnikova sinova v njegovem imenu začela!« »Ste v ta namen denar od umirajočega prejeli, ali iz pisalnice vzeli?«

»Ne«, je bil odgovor duhovnikov. »Ste

vsoto v dar dobili?« Zatoženec je sedel in molčal. »Morebiti kot odškodnino za ustanovno oskrbljenje?«

Zatoženec je zopet vstal: »Niti mi je kdo darilo ponujal, niti sem ga vzel.« »Iz katerega vzroka pa ste denar vzeli iz pisalnice?« povzel je besedo predsednik sodišča. »Gospod predsednik, jaz vam morem le odgovoriti: Jaz nisem tat. Če mi gospodje porotniki ne morejo verjeti, potem hočem njihovo obsodbo mirno sprejeti. Prosim, končajte to duševno mučenje!«

»Duševno mučenje? Vsekakor verujem, da se duševno mučite, ko čutite dušo težečo krivdo«, reče predsednik hladno. »Zagovornik je malo več jasnosti spravil v zadevo. Vi ste prejeli ovih 20.000 dolarjev za ustanovo, a mislili, sinova ne vesta ničesar o vsoti v pisalnici in bosta še večjo vsoto priložila. Zato ste denar obdržali in ga kmalu na potovanju v varnost spravili. Iz katerega drugega vzroka bi bili sicer v civilni obleki potovali? Priznajte vendar kaj splošnega; svetujem vam, če si nočete vse postavne strogosti nakopati na glavo!«

Zatoženec je sedel in molčal; vedel je, nesreča je prišla čez njega in odvrniti je ni mogel. Porotniki so se odstranili, da se pomenijo; ko se vrnejo v sobano, naznanil je načelnik obsodbo: »Kriv velike tatvine

brez opravičujočih okoliščin!« Predsednik je s hladno strogostjo obsodbo izgovoril: Deset let ječe in odvzema državljskih častnih pravic za 5 let.

Zadnja beseda še ni odzvenela, ko se je začel od zatožbene klopi glasen vik — potem zamolkel padež: Nedolžnega obsojenca so odnesli iz sobane v njegovo celico.

XIV.

Dve leti sta pretekli po opisanih dogodkih. Paul Karner je sedel v ječi kot kaznjeneec. Nikdo ni spoznal v njem duhovnika. V ničemer se ni ločil od drugih sojetnikov. V paznikovih očeh ni bil duhovnik nič več ko ena številka kakor drugi. Oblečen je bil v jetniško obleko in je moral vsak dan odločeno mu delo opraviti. Sv. maše se celo ob nedeljah ni smel darovati; med sv. mašo je sedel med ostalimi jetniki, in nikdo ni vedel, kako ga je v takih trenutkih vleklo srce k oltarju, njega, duhovnika, ki je moral kazni trpeti, katere se ni krivega čutil. Dasi še ni imel štirideset let, je bila njegova glava že jako osivela. Kolikokrat ga je bolela glava od premišljevanja! Ali to ponižanje, zguba prostosti, težko delo in bridko pomanjkanje — vse to mu še ni delalo največ bridkosti; kajti v ponižnosti in pomanjkanju je itak postal že podoben Gospodu in Zveličarju.